

לחתום על ההסכם הישראלי-תורכי

פרופ' מנסור אקגון, ד"ר נמרוד גורן,
ד"ר סילביה טיריאקי, גבריאל מיטשל, מוחמד עמאש*

המאמר פורסם ב-[Ynet](#) ב-11 בינואר 2016, ב-[Hürriyet Daily News](#) (אנגלית) ב-17 בינואר 2016, ובמכון ללימודי ישראל בירדן (ערבית) ב-12 בינואר 2016

ישראל ותורכיה ניצבות כעת בפני הזדמנות של ממש לשקם את היחסים ביניהן, לאחר חמש שנים של קיפאון ומתיחות. אנו, בכירים במכוני מחקר ומדיניות מישראל ומתורכיה אשר [פועלים ביחד מאז 2012 למען שיקום היחסים](#), מקדמים בברכה את ההתפתחות הזאת וקוראים למנהיגי שתי המדינות לממש את ההזדמנות ולחתום על ההסכם המתגבש.

במחצית דצמבר נפגשו בשוויץ נציגים משתי המדינות כדי להתקדם לעבר הסכם שיביא לנורמליזציה ביחסים. על פי הדיווחים, הצדדים אכן גיבשו מתווה להסכם פיוס חרף העובדה שנתרו נושאים שנויים במחלוקת – ובראשם הסגר על רצועת עזה.

ישראל ותורכיה כמעט והגיעו להסכם פיוס מספר פעמים מאז משבר משט המאווי מרמרה ב-2010. הפעם האחרונה הייתה באביב 2014. ואולם, בזמן שהדיפלומטים הצליחו להגיע לנוסחאות פשרה שיגשרו על הפערים בין המדינות, ההנהגות הפוליטיות באנקרה ובירושלים היססו להוציא לפועל את ההסכם המוצע. הפעם, נראה כי ישנה התכנסות של אינטרסים משותפים בתחומי הביטחון והכלכלה, וכן רצון פוליטי בקרב שני הצדדים לשקם את היחסים.

בחודשים האחרונים, היינו עדים לריבוי סימנים שמעידים על התחממות עקבית ומכוונת ביחסי ישראל-תורכיה. שתי המדינות נקטו צעדים שמטרתם לייצר אווירה ציבורית טובה יותר ולאפשר להן להרחיב את היקף שיתוף הפעולה ביניהן. הדבר נבע בראש ובראשונה מאינטרסים משותפים בעניין הגז הטבעי במזרח אגן הים התיכון ומדאגה משותפת מן ההתפתחויות בסוריה.

ימים אחדים לפני הפגישה שהתקיימה בשוויץ, אמר נשיא תורכיה רג'פ טאיפ ארדואן כי פיוס ישראלי-תורכי "יהיה טוב עבורנו, עבור ישראל, עבור פלסטין ועבור האזור כולו". גם מנכ"ל משרד החוץ הישראלי דורי גולד אמר דברים דומים בהדגישו ש"מאז ומתמיד שואפת ישראל ליחסים יציבים עם תורכיה והיא בוחנת כל הזמן את הדרכים להגיע לכך". התבטאויות כאלו היו נדירות בחמש השנים האחרונות.

לאחר הפגישה בשוויץ, נמשכה המגמה של התבטאויות חיוביות מצד שני הצדדים. סגן ראש הממשלה התורכי עומר צ'ליק אמר כי "ללא ספק, מדינת ישראל והעם הישראלי הם ידידים של תורכיה". שר האנרגיה הישראלי יובל שטייניץ אמר כי "ישנה הזדמנות רצינית ומשמעותית להפשרה ונורמליזציה ביחסים בין ישראל ותורכיה", וכי נוצרה הזדמנות עצומה לשיתוף פעולה בנושא הגז הטבעי.

* ד"ר נמרוד גורן וגבריאל מיטשל הם מראשי [מיתוים – המכון הישראלי למדיניות-חוץ אזורית](#); פרופ' מנסור אקגון, ד"ר סילביה טיריאקי, ומוחמד עמאש הם מראשי המכון (התורכי) למגמות פוליטיות גלובליות ([GPoT Center](#)).

למנהיגי ישראל ותורכיה אסור לתת להזדמנות זו לחמוק. במקום זאת, עליהם לנצל את הרצון הטוב והמומנטום החיובי ולהתקדם במהירות ליישוב נקודות המחלוקת הנוטרים, לחתום על הסכם פיוס, ולהביא לחידושם של יחסים דיפלומטיים מלאים בין המדינות.

הסכם מסוג זה ישרת לא רק את האינטרסים המידיים של ישראל ותורכיה, הוא יוכל לתרום גם לביטחון וליציבות האזורית על ידי סיוע לריסון הקיצוניות והקנאות האלימה במזרח התיכון. יתר על כן, ייתכן ופיוס כזה יאפשר לתורכיה להפוך לשחקן משמעותי וחיובי יותר במאמצים לשקם את רצועת עזה, לקדם פיוס פנים-פלסטיני, ולעודד תהליך שלום בין ישראל והפלסטינים.

בהתבטאותו בעניין, אמר נשיא תורכיה ארדואן כי "איני מאמין שהציבור הישראלי מרוצה ממצב היחסים הנוכחי". אכן, סקר דעת קהל מאוקטובר 2015 שנערך על ידי מתווים – המכון הישראלי למדיניות חוץ-אזורית הראה שהציבור הישראלי מזהה סיבות לשיקום היחסים עם תורכיה, כשבראשן האפשרות לשיתוף פעולה ביטחוני ישראלי-תורכי בנושא סוריה והמדינה האסלאמית. גם בתורכיה נראה שיש בסיס תמיכה רחב לשיקום היחסים, כפי שעולה מדבריו של ראש מפלגת האופוזיציה העיקרית שם, כמאל קיליצ'דארולו, שהביע תמיכה בפיוס קרוב עם ישראל.

חתימה על הסכם פיוס תהיה צעד חיוני בכיוון הנכון, אך לא יהיה בכך די. על מנת להביא לשיקום של ממש ביחסי ישראל-תורכיה יהיה צורך בצעדים נוספים שיגבירו את ההבנה ההדדית בין שתי המדינות ושיסייעו בבניית נראטיב חדש ליחסים ביניהן.

לשם כך, בתקופה שלאחר חתימה על הסכם, יצטרכו שתי המדינות לשים דגש מיוחד על השבת האמון ביניהן, שיווק הסכם הפיוס באופן חיובי לציבור הישראלי והתורכי, ייסוד מגוון ערוצי הידברות רשמיים, קידום יוזמות כלכליות חדשות, הקמת מנגנונים לניתוח משותף של המתרחש באזור ולתיאום מדיניות, סיוע הדדי בתהליכי יישוב סכסוכים בהן מעורבות שתי המדינות, והגברת הדיאלוג בין ארגוני חברה אזרחית ואליטות חדשות בישראל ובתורכיה.

יש לעודד במיוחד ארגוני חברה אזרחית – מכוני מחקר ומדיניות, אוניברסיטאות, וארגונים לא-ממשלתיים – לקחת חלק בתהליך זה. העבודה המשותפת ששני המכונים שלנו הוציאו לפועל בשנים האחרונות הוכיחה שיש בכוחם של מאמצים מדיניים עצמאיים ובלתי-רשמיים לקדם תמורות חיוביות ביחסים הבי-לטרליים.

למנהיגי ישראל ותורכיה יש אפשרות להביא לפתיחת פרק חדש ביחסי המדינות, אשר יוכל לתרום לקידום שלום, ביטחון ושגשוג בשתי המדינות ובאזור. עליהם לחתום על ההסכם.